

Cumhuriyetin Başlangıcından Günümüze Birleştirilmiş Sınıflar Uygulaması

The Practice of Multi-grade Classrooms since the Beginning of the Turkish Republic

Namık Öztürk*

ÖZET

İlköğretim 1-5 Sınıf Programları Tanıtım El Kitabında (2005), ilköğretim okullarının yarıya yakınının birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullar olduğu belirtilmekte ve bu okullarda görev yapan öğretmen ve öğrenim gören öğrenci sayısının bağımsız sınıftakilerin yaklaşık %10'u olduğunu vurgulanmaktadır.

Cumhuriyetin başlangıcında süresi üç yıl olan köy okullarının, I. Milli Eğitim Şurasında beş yıla çıkarılması kararlaştırılmış, uygulamaya 1946 yılında geçilmiştir. Bu okulların büyük bir bölümü birleştirilmiş sınıflı okullardır. 1973 yılında 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile sekiz yıla çıkarılan ilköğretim okullarında, uygulama 1998 öğretim yılında yürürlüğe konabilmiştir. Ancak bu durum birleştirilmiş sınıflı okullara için bir çözüm getirememiştir. 2004-2005 öğretim yılında İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 34.782 ilköğretim okulunun 16.379'u birleştirilmiş sınıflı okullardır. Yani İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı okulların %47,09'u birleştirilmiş sınıflı okullar olup; bu okullarda 587.379 öğrenci öğrenim görmekte, 27.379 öğretmen görev yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birleştirilmiş sınıf

ABSTRACT

According to the Program Manual for the 1st-5th Grades of Primary Education (2005), half of all primary schools in Turkey maintain multigrade classrooms and the number of the teachers and students in those schools is about 10 % of those in monograde classrooms.

The primary schools in rural areas had three grades in the early years of the republic. The number of grades were increased to five at the end of the 1st National Education Summit, and the decision was put into practice in 1946. Most of those schools had multigrade classrooms. Though primary education had been extended to eight years through the National Education Code No. 1739, the practice began only in 1998. However, the practice did not help solve the problems of multigrade classrooms. In the 2004-2005 academic year, 16,379 out of 34,782 primary schools administered by the Primary Education Department of the Ministry of Education still had multigrade classrooms. In other words, 47.09 % of all primary schools have multigrade classrooms, and there are 587,379 students and 27,379 teachers in those schools.

Keywords: Multi-grade classroom.

Giriş

Gelişimin ve değişimin çok hızlı olduğu günümüzde eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından birisi birleştirilmiş sınıflı okullardır. İlk kez 1968 programında birleştirilmiş sınıflar konusu ele alınmış ve uygulanmaya başlanmıştır. 2000 yılından itibaren uygulanan program birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullar için ayrı bir program yerine bağımsız sınıflar için hazırlanan programın nasıl uygulanacağına ilişkin kısa bir açıklama getirmiştir. 2004-2005 öğretim yılında pilot uygulamayla başlayan ve 2005-2006

öğretim yılında uygulamaya konan İlköğretim 1-5. sınıf programları da aynı yolu izleyerek bağımsız sınıflar için hazırlanan programın birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda nasıl uygulanacağına ilişkin açıklama getirmiş ancak bu sınıflar için ayrı bir program yapma gereği duymamıştır.

İlköğretim okulu, zorunlu ve eğitim çağındaki çocukların eğitim gördükleri ve öğrenim süresi sekiz yıl olan bir kurumdur. 1973 yılında 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile sekiz yıla çıkarılan ilköğretim okullarında, bu uygulama 1998 öğretim yılında

* Namık Öztürk, Yrd.Doç.Dr., DEÜ Buca Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü İzmir. namik.ozturk@deu.edu.tr

yürürlüğe konabilmiştir. Bugün ilköğretim adıyla sekiz yıl olarak eğitim veren kurumlar, Cumhuriyet'in ilk yıllarında köylerde üç yıl, şehirlerde ise beş yıllık eğitim veren ilkokullar ile bunun üzerine üç yıl daha eğitim veren ortaokullardan oluşmakta idi. Cumhuriyet'in ilk yıllarında toplam ilkokul sayısı 4894 olup, bu okullarda öğrenim gören öğrenci sayısı 341.941'dir. Bu dönemdeki okulların ne kadarının birleştirilmiş sınıflı okullar olduğuna ilişkin bir bilgiye ulaşlamamıştır.

Birleştirilmiş Sınıflar

Bir öğretmen tarafından birden fazla sınıfın birleştirilerek bir arada okuduğu sınıflara birleştirilmiş sınıflar, bu sınıfların yer aldığı okullara ise birleştirilmiş sınıflı okullar denir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında köy okullarının büyük çoğunluğu üç sınıflı okullar olup, 1939 yılında toplanan ilk şurada bu okulların beş yıla çıkarılması önerilmiş (I. Milli Eğitim Şurası,1939), uygulamaya 1946 yılında başlanmıştır (75. yılda eğitim)

İlkokulların beş yıla çıkarılması, beş sınıfın bir arada okutulması sorununu da beraberinde getirmiştir. Bu soruna yabancı uzmanlarla çözüm aranmış ve 1952 yılında Vofford'un raporu doğrultusunda beş sınıflı okullar 1., 2., ve 3. sınıflardan oluşan birinci devre A grubu, 4. ve 5. sınıflardan oluşan ikinci devre ise B grubu olarak ele alınmış ve bu gün birleştirilmiş

sınıflarda aynı uygulama süregelmektedir (Wofford, 1952).

Birleştirilmiş sınıflı okullar; bir öğretmenli, iki öğretmenli, üç öğretmenli ve dört öğretmenli birleştirilmiş sınıflı okullar olarak öğretimlerini sürdürmektedirler.

Programlarda Birleştirilmiş Sınıflar

1968 Programının 1948 Programından farklarından birisi de , "sınıf esasına göre ders" yerine, "grup esasına göre" derslerin getirilmiş olmasıdır (Binbaşıoğlu,1995). 1968 İlkokul programında; birleştirilmiş sınıflı okullar için Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi" programları mihver (ana dersler) dersler olarak kabul edilmiştir. A grubu için; Hayat Bilgisi dersi I. Yıl, II. Yıl ve III. Yıl üniteleri ; B grubu için ise; Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi dersleri I. Yıl ve II. Yıl üniteleri olarak ele alınmıştır. Bu uygulamaya Talim ve Terbiye Kurulu'nun 18.05. 2000 tarih ve 122 sayılı kararıyla son verilmiştir. Uygulama ile; her kademe ve seviyedeki ilköğretim okullarında aynı programın uygulanması, eğitim ve öğretimde birlik ve bütünlüğün sağlanması, program farklılıklarından doğan uyumsuzlukların ortadan kaldırılması ve ölçme-değerlendirmede bütünlüğün sağlanmasının amaçlandığı savlanmıştır (Vural 2003)

Bu yeni uygulama ile 2000-2001 öğretim yılından başlamak üzere;

Öğretim Yılı	Hayat Bilgisi Programı	Sosyal Bil-Fen Bil. Programı
2000-2001	1. sınıf (1., 2. ve 3. sınıflar)	4. sınıf
2001-2002	2. sınıf	5. sınıf
2002-2003	3. sınıf	4. sınıf
2004-2005	1. sınıf	5. sınıf

Görüldüğü gibi, 2000-2001 öğretim yılı başlangıç olmak üzere A grubu öğrencileri I. Sınıf Hayat Bilgisi Programını, B grubu ise 4. sınıf Sosyal Bilgiler ya da Fen Bilgisi Programını uygulayacaktır. Bu uygulama yıllara göre; 2001-2002'de A grubunda 2. sınıf, B grubunda 5. sınıf, 2002-2003 yılında A grubunda 3. sınıf, B grubunda ise yeniden 4. sınıf programları biçiminde dönüşümlü olarak devam edecektir. Bununla birlikte birleştirilmiş sınıflı okullardaki uygulamayla ilgili programda herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

Talim Terbiye Kurulunun Yapılandırmacı Yaklaşımına göre düzenlediğini ileri sürdüğü 2004 programında; " çağımızdaki gelişmeler, bireylerin kendilerine aktarılan bilgileri aynen kabullenmeleri ve yönlendirmeyi beklemleri yerine, bilgiyi yorumlayarak anlamlandırmaları ve yeni bilgiler üretmelerini, bireylerin bilgiyi ezberlemeleri yerine, bilgiyi anlamaları, yorumlamaları, üretmeleri ve bu becerilerini hayat boyu sürdürmeleri, konuşan, tartışan, soran, sorgulayan ve analitik düşünen bireylerin yetiştirilmesinin hedeflendiği" belirtilmekte,

birleştirilmiş sınıflarda planlamanın, uygulamanın, ölçme- değerlendirme ile sınıf yönetiminin bağımsız sınıflara göre daha karmaşık olduğu belirtilmektedir. Ancak, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji derslerinde bu karmaşıklık gidermeye yönelik bir değişiklik görülmemektedir. Diğer yandan birleştirilmiş sınıflı okullarda planlamanın nasıl yapılacağı ile uygulamaya ilişkin yeterli açıklama bulunmamaktadır.

Bağımsız sınıflı okullar için hazırlanan programların birleştirilmiş sınıflı okullar için de geçerli olduğu belirtilerek hangi sınıflarda hangi yıllarda hangi programın işleneceği belirtilmekle yetinilmiştir.

Öğretim yılı	Hayat Bilgisi Programı	Sosyal Bil.- Fen ve Tek.
2005-2006	1. sınıf (I. Yıl)	4. sınıf (I. Yıl)
2006-2007	2. yıl (II. Yıl)	5. sınıf (II. Yıl)
2007-2008	3. sınıf (III. Yıl)	4. sınıf (I. Yıl)
2008-2009	1. sınıf (I. Yıl)	5. sınıf (II. Yıl)

Kaynak: İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı (2005)

Buna göre bağımsız sınıflı okullar için hazırlanan, 2005-2006 başlangıç olmak üzere; 1., 2. ve 3. sınıflar için I. Sınıf Hayat Bilgisi programı ele alınacak yıllara göre II. Ve III. Sınıf programları işlenecek, yine 4. ve 5. sınıflar için aynı yıl başlangıç olmak üzere önce 4. sınıf (Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji Dersleri) programı, 2006-2007 öğretim yılında ise 5. sınıf programı ele alınacak ve dönüşümlü olarak devam edilecektir. Görüldüğü gibi 2000 yılında hazırlanan program ile yeni program arasında birleştirilmiş sınıflı okullara ilişkin bir programın hazırlanması yerine bağımsız sınıflar için hazırlanan programın hangi sırayla işleneceği belirtilmekle yetinilmiştir.

Öğretmen Yetiştiren Kurumlar ve Birleştirilmiş Sınıflar

Eğitim fakültelerinde iki saatlik teorik bir ders olan "Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim" dersi dışında bir ders okutulmamaktadır. Bunun yanında eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri Okul Deneyimi I adı altında II. yarıyılıda ve Okul Deneyimi II adı altında VIII. Yarıyılıda ilköğretim okullarında uygulama (Buca Eğitim Fakültesi Kataloğu) yapmaktadırlar. Bu uygulamalar merkez okullarında yapılmakta olup uygulamaya katılanlara birleştirilmiş sınıflarla ilgili bilgi ve deneyim sağlamamaktadır. Köy enstitüleri ve öğretmen okullarındaki uygulamaların doğrudan köylerde ve uygulama okullarında yapıldığı alanyazında yer almaktadır.

Köy enstitülerinde uygulamaların; önce okul içerisinde ve orada çalışanların çocuklarının okuduğu uygulama okullarında başladığı, daha sonra 20 günlük uygulama için köylere gidildiği belirtilmektedir. Uygulama okullarının öğrenci kaynağını ise öğretmen, yönetici ve diğer personel çocuklarının oluşturduğu vurgulanmaktadır (Türkoğlu, ?). Öğretmen okullarındaki uygulamalar da Köy Enstitülerine benzemektedir. Son sınıf öğrencileri en az 15 gün merkez, 15 gün ise birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulama yaparak öğretmenlik deneyimi kazanırlardı.

Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimde iyi yetişmeleri için teorik derslerin yanında yapılan uygulamaların gerçeğine uygun biçimde yapılması büyük önem taşımaktadır. Genel olarak, kafalarda birleştirilmiş sınıflı okullar olumsuz yönleriyle ele alındığı için süreç içerisinde bu okullara gereken önemin verilmesi yerine bu okullardan nasıl kurtuluruz? sorusunun yanıtı aranmaya çalışılmıştır. Bu durum hem programlara hem de öğretmen yetiştiren kurumlardaki uygulamalara yansımıştır. Kaldı ki birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumsuzluklarının yanında olumlu yönleri de vardır.

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Yararları

a) Birleştirilmiş sınıf uygulaması ile ülkenin en uç noktalarına öğretmen gönderilmeye çalışılmış, böylece öğrenim çağındaki çocukların büyük çoğunluğunun eğitim-öğretime kavuşması olanağı sağlanmıştır.

b) Farklı yaş grubu, farklı bilgi düzeyi ve farklı yeteneklere sahip çocukların aynı ortamı paylaşması onların toplumsallaşma sürecinde etkili olmaktadır (Köklü, 2000).

c) Sınıfta zamanlarının büyük kısmını kendi kendilerine çalışarak geçiren öğrenciler bu yolla, kendi kendini yönetme, araştırma ve kendi kendine öğrenme becerileri kazanırlar (Akbaşlı ve Pilten, 1999).

d) Birleştirilmiş sınıf uygulamasının belki de en önemli yararlarından birisi, sınıftaki öğrencilere öğrenme-öğretme sorumluluğu verilmesidir. Öğretmen B (4. ve 5. sınıflar) grubu ile ders işlerken A (1., 2., ve 3. sınıflar) grubu kendi kendine çalışmaktadır. Bu durumda öğretmen ya 2. ya da 3. sınıf öğrencilerinden birisini 1. sınıflarla ilgilenmek üzere görevlendirebilir. Veya 4. ya da 5. sınıftan bir öğrenciyi tüm birinci devre (1., 2. ve 3. sınıf) öğrencileriyle ilgilenmek üzere görevlendirebilir. Bu durumda:

1. Kendisine görev verilen öğrenci bir yandan sorumluluğunu yerine getirmek için daha büyük çaba gösterecek, kendine güven duyacak böylece daha çok öğrenecek, diğer yandan ise öğretmenin kendisine güvendiğini bilerek mutluluk duyacaktır.

2. Diğer yandan kendi yaş grubuna yakın birisiyle çalışan öğrenciler daha rahat olacak, daha çok soru sorabilecek ve daha çok etkileşimde bulunacaktır. Dolayısıyla öğrenme-öğretme ortamı daha sıcak olacak ve öğrenme daha çabuk gerçekleşecektir.

3. Birbirine yakın düşünen ve aynı dili konuşan öğrencilerin etkileşimi öğrenme-öğretme sürecini olumlu etkileyecektir.

e) Birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenim gören öğrenciler bilgiye kendileri ulaşır, bulduklarını paylaşır ve öğretmenin söylediklerini ezberlemek yerine yeni bilgiyi kendileri yapılandırır.

Bu sayılanlar daha artırılabilir.

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Sakıncaları

a) Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenlerin genelde deneyimsiz olmaları, hedeflere ulaşmada sorunlar yaratabilir.

b) Köy ortamında büyümeyen ve hizmet öncesi eğitimde köy ve birleştirilmiş sınıflar gerçeğini öğrenmeden yetişerek köylere giden öğretmenlerin, köylere uyumu bir sorun olduğu gibi buldukları yerden ayrılma beklentisi içerisinde olduklarından kendilerini görevlerine tam olarak veremezler.

c) Öğretmenlerin, öğretmenliğin yanında müdür yetkili olarak çalışmaları, yetki ve sorumluluklarının boyutunu artırmaktadır.

d) Planlama normal sınıflara göre oldukça zaman alır.

e) Programı yetiştirmek bir sorun olabilir. Bu durum, birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretim gören öğrenciler için bir olumsuzluk olarak ele alınabilir.

f) Okulun her türlü işiyle uğraşmak öğretmenlere zor gelebilir.

g) Öğretmenler, yönetim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarından bu alanda sorunlarla karşılaşabilirler.

SAYILARLA İLKOKULLAR

Bu bölümde belirli yıllarda ilkokullar, birleştirilmiş sınıflı okullar ve ilköğretim okulları ile bu okullar bünyesinde yer alan birleştirilmiş sınıflı okullar sayılarla verilmeye çalışılacaktır.

Çizelge 1'de 1923'ten 1973 yılına kadar olan dönemdeki ilkokul sayıları verilmiştir.

Çizelge 1. 1923-1927 ile 1972-1973 Yılında Şehir ve Köylerdeki İlkokul Sayıları ve Yüzdeleri

Yıllar	şehir	köy	toplam	% şehir	% köy
1923-1924	-	-	4894	-	-
1927-1928	1105	4707	5813	19	81
1931-1932	1151	5329	6480	18	82
1935-1936	1184	4928	6112	19	81
1940-1941	1259	9203	10462	12	88
1945-1946	1394	12496	13890	10	90
1950-1951	1505	15800	17305	9	91
1955-1956	1787	16806	18593	10	90
1960-1961	2240	22004	24244	9	91
1965-1966	2735	27955	30690	9	91
1970-1971	3455	34837	38292	9	91
1972-1973	3688	36466	40154	9	91

kaynak: cumhuriyetin 50. yılında rakam ve grafiklerle milli eğitimimiz İstanbul: milli eğitim basımevi 1973

Çizelge 1 incelendiğinde ilk göze çarpan şeyin Cumhuriyetin 50. yılına kadar geçen dönemde köylerdeki okul sayılarının şehirdeki okullara göre daha fazla olduğudur.

1963-1971 yılları arasındaki sayısal veriler incelendiğinde öğretmen sayısına göre birleştirilmiş sınıflı okulların sayısı görülecektir.

Çizelge 2. 1963-1971 Öğretim Yılları Arasında Resmî İlkokullarda Öğretmen Sayısına Göre Birleştirilmiş sınıflı Okul Sayıları

Yıllar	1 ögrt.	2. ögrt.	3. ögrt.	4. ögrt.	5+ögrt.	top.
1963-1964	12569	8361	2402	907	3376	27615
1964-1965	12902	9128	2128	986	3698	29353
1965-1966	12980	9621	2920	1073	4096	30690
1966-1967	13127	10165	3127	1358	4449	32226
1967-1968	13438	10485	3288	1490	4948	33649
1968-1969	13844	10724	3688	1705	5568	35529
1969-1970	13408	11355	4002	2052	6295	37112
1970-1971	13167	11414	4293	2328	7090	38292

Kaynak: Cumhuriyetin 50. Yılında Rakam ve Grafiklerle Milli Eğitimimiz İstanbul: Milli Eğitim Basımevi (1973).

Çizelge 2 incelendiğinde toplam ilkokul sayıları içerisinde birleştirilmiş sınıflı okul sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir. 1963-1964 öğretim yılında 27.615 ilkokuldan 24.329'u birleştirilmiş sınıflı okuldur. Yine aynı şekilde 1970-1971 öğretim yılında 38.292 ilkokuldan 31.202'sinin birleştirilmiş sınıflı okul olduğu çizelgede görülmektedir. Bu durum

1970-1971 öğretim yılı içerisindeki okulların %82.2'sinin birleştirilmiş sınıflı okullar olduğunu göstermektedir.

Yıllar içerisindeki okullar ve bu okullar içerisindeki yüzdeler incelendiğinde birleştirilmiş sınıflı okul sayılarında bir düşüşün olduğu görülecektir.

Çizelge 3 1963-2005 Öğretim Yılları Arası Sınıflı Okul Sayıları ve Yüzdeleri

Yıllar	Birleştirilmiş Sınıflı Okullar	% Yüzde	Tüm Okullar
1963-1964	24.329	87,77	27.615
1964-1965	25.655	87,70	29.353
1965-1966	26.594	86,65	30.690
1966-1967	27.777	86,19	32.226
1967-1968	28.701	85,29	33.649
1968-1969	29.961	84,32	35.529
1969-1970	30.817	83,03	37.112
1970-1971	31.202	81,48	38.292
1994-1995	28.234	58,02	48.658
2002-2003	17.682	51,33	34.447
2004-2005	16.379	47,09	34.782

MEB Sayısal Veriler (2003,2005).

Çizelge 3 incelendiğinde 1963'de birleştirilmiş sınıflı okulların toplam ilkokullar içerisindeki oranının %87,77'den, 2002-2003'te %51,33'e, 2004-2005 öğretim yılında ise %47,09'a kadar düştüğü görülebilir. Bu veriler birleştirilmiş sınıflı okul sorununun devam ettiğinin açık bir göstergesidir.

Ayrıca yıllara göre köy-kent nüfusu incelendiğinde; 1927 yılında nüfusun %75,8'i, 1950 yılında 75,0'i, 1955 yılında % 71,2'si, 1960 yılında %68,1'i, 1965 yılında %65,1'inin

köylerde yaşadığı, 1997 yılında ise durumun tersine döndüğü nüfusun sadece %35,1'inin köylerde yaşadığı bilinmektedir (Güngördü, 2001). Bu durumda birleştirilmiş sınıflı okul sayılarının yüzdelerinin düşme nedeninin iç göç olgusu olduğu söylenebilir.

2004-2005 öğretim yılı sayısal verileri incelendiğinde günümüzde birleştirilmiş sınıflı okullardaki öğretmen ve öğrenci sayıları görülecektir.

Çizelge 4 2004 -2005 Öğretim Yılında İlköğretim Genel Müdürlüğüne Bağlı İlköğretim okullarındaki Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

	Okul Sayıları	Öğrenci Sayıları	Öğretmen Say. (Toplam
İlköğretim	17.824	9.957.086	326.080
Yatılı İlköğ. Bölge Okl.	299	142.788	5.943
Pansiyonlu İlköğretim	280	147.632	6.507
Birleştirilmiş Sınıf. Okl.	16.379	587.379	27.685
Toplam	34.782	10.825.885	366.215

Kaynak: MEB Sayısal Veriler (2005).

Çizelge 4, 2004-2005 öğretim yılında 34.782 ilköğretim okulundan 16.379'unun birleştirilmiş sınıflı okullar olduğunu, bu okullarda 587.379 öğrencinin öğrenim gördüğünü ve 27.685 öğretmenin görev yaptığını göstermektedir. Faal olmayan okulların birleştirilmiş sınıflı okullar olduğu göz önüne alındığında 2004-2005 öğretim yılında birleştirilmiş sınıflı okul sayısının 29.846 olduğu bulunur. 2005-2006 verileri incelendiğinde de durumun değişmediği görülmektedir. 2005-2006 verileri, toplam

34.261 resmi ilköğretim okulundan 16.069'unun birleştirilmiş sınıflı okullar olduğunu göstermektedir. Bu okullarda 26.470 öğretmen görev yaparken, 561.795 öğrenci öğrenim görmektedir. Milli Eğitimin verilerine göre bu okullarda 9.923 öğretmen iki sınıfı bir arada, 7.788 öğretmen üç sınıfı bir arada, 969 öğretmen dört sınıfı bir arada okuturken, 7.790 öğretmen beş sınıfı bir arada okutmaktadır (<http://iogm.meb.gov.tr/>). Bu sayı bölgelere göre farklılıklar göstermektedir.

Coğrafi Bölgelere Göre Birleştirilmiş Sınıflı Okul Sayıları

2004-2005 öğretim yılında bölgeler düzeyinde birleştirilmiş sınıflı okulların sayısı ele alındığında 3.799 okul ile Doğu Anadolu Bölgesi I. Sırada yer alırken, II. Sırada 3.467 okul ile Karadeniz Bölgesinin, III. Sırada ise 3.365 okul ile Güney Doğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunları sırasıyla İç Anadolu Bölgesi ile Akdeniz Bölgesi izlerken en son sırada 894 okul ile Marmara Bölgesinin yer almaktadır. İller düzeyinde ise en fazla birleştirilmiş sınıflı okulun 954 ile Şanlı Urfa olduğu bu ili sırasıyla 808 okul ile Samsun, 746 okul ile Erzurum ili izlemektedir. En az birleştirilmiş sınıflı okulun bulunduğu il ise 7 okul ile Yalova'dır (MEB. Sayısal veriler, 2005).

Tartışma

Görünen o ki günümüzdeki ilköğretim okullarının sayısal olarak %47.09'u birleştirilmiş sınıflı okullardır. Türkiye'nin bir gerçeği olan iç göç olgusunun bir sonucu olarak günümüzde köy ve kentte yaşayanların oranları değiştiği halde bu sorun devam etmektedir. Kaldı ki bu durum kentlerdeki kalabalık sınıflar ve ikili öğretimlerle başka bir sorun yumağı oluşturmaktadır. Buradaki durum da birleştirilmiş sınıflı okullardan farklı değildir. Diğer yanda mesleğin başında ve deneyimsiz öğretmenlerin genelde birleştirilmiş sınıfları okuttuğu dikkate alınırsa bu durumun birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrenciler açısından başka bir olumsuzluk kaynağı olduğu söylenebilir. Birleştirilmiş sınıf uygulamasını, sadece olumsuz yönleriyle ele alıp değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmaz. Birleştirilmiş sınıf uygulamalarının hem olumlu hem de olumsuz yanları vardır. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının olumlu yanlarının artırılması öğretmene ve okulların donanımına bağlı bir durumdur. Öğretmenin alan bilgisine sahip olması, hizmet öncesi eğitimde birleştirilmiş sınıf uygulaması hakkında yeterli bilgiyle donatılması uygulamanın olumlu yönlerini artırıcı bir rol oynar.

Birleştirilmiş sınıf uygulamalarının olumsuz yönleri göz önüne alınarak 18 Ağustos 1997 yılında 23084 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4306 sayılı yasada yer alan "2000 Çağı Yakalama Projesi"nde birleştirilmiş sınıf uygulamasına kademeli olarak son verilmesi ve ikili öğretimden normal öğretime geçilmesi öngörülmüştür.

Tüm bu uygulamalar sonucunda 2004-2005 öğretim yılında ülke genelinde hala 16.379 birleştirilmiş sınıflı okulun olması, her on öğrenci ve öğretmenden birisinin birleştirilmiş sınıflı okullarda olması uygulamaların çözüm olmadığının bir göstergesi olarak ele alınabilir.

Bu bakımdan birleştirilmiş sınıf uygulamasını bir sorun olarak algılamak ve bu sorundan kurtulmak yerine bu okulların nasıl geliştirileceği, bu okullarda çalışacak öğretmenlerin nasıl yetiştirileceği üzerinde durulmalı.

Sonuç ve Öneriler

1. İlköğretim okullarının %47.09'u birleştirilmiş sınıflı okullardır.
2. İlköğretim okullarında görevli her on öğretmenden birisi birleştirilmiş sınıflı okullarda çalışmaktadır.
3. İlköğretim okullarındaki her on öğrenciden birisi birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenim görmektedir.
4. Eğitim fakültelerinde birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretime yönelik yeterli sayı ve içerikte ders bulunmamaktadır.
5. Eğitim fakültelerindeki öğretmenlik uygulamaları (staj) birleştirilmiş sınıflı okullara yönelik değildir.
6. Eğitim fakültelerindeki "Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim" dersine giren öğretim elamanlarının birleştirilmiş sınıf deneyiminin olmaması öğrenciler açısından sorun olmaktadır.
7. İlköğretim programlarında birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretime ilişkin yeterli açıklama bulunmamaktadır.
8. Birleştirilmiş sınıflar için ayrı bir program yoktur.

Öneriler

- 1) Eğitim fakültelerinde birleştirilmiş sınıflarda öğretim derslerinin ve içeriklerinin yeniden düzenlenmesi. Aynı zamanda birleştirilmiş sınıflı okullarda çalışacak öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinde buna göre yetiştirilmeleri.
- 2) Eğitim fakültelerindeki uygulamaların, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin işbirliği ile şehirlerdeki okulların yanında hiç değilse bir aylık süre için birleştirilmiş sınıflı okullarda da yapılması.
- 3) İlköğretim Programlarında birleştirilmiş sınıflı okullar için ayrı bir bölüme yer verilmesi

ya da bu okullar için yeni bir program hazırlanması, bu yapılanaya kadar var olan programdaki açıklamaların yeterli düzeye getirilmesi.

4) Eğitim fakültelerinde “Birleştirilmiş Sınıflı Okullarda Öğretim” derslerine girecek öğretmenlerin yeterli deneyimlerinin olması.

5) Özellikle eğitim fakültelerinin sınıf öğretmenliği bölümüne yeni öğretim elemanı alınması sırasında en az beş yıl öğretmenlik deneyiminin aranması.

6) Yatılı Bölge Okullarının sayılarının artırılması

7) Pansiyonlu okullara gereken önemin verilmesi.

8) Öğrenci sayısı ne olursa olsun birleştirilmiş sınıflı okullarda en az iki öğretmen görev yapmalı ve ekiple öğretim uygulaması başlatılması.

9) Sınıf Öğretmenliği Bilim Dallarında görev yapan araştırma görevlilerine hizmet içi eğitimler düzenlenmesi.

10) Eğitim Fakültelerinin bünyelerinde uygulama okulları uygulamasına geçilmesi.

Kaynakça:

1. Akbaşı, S., Pilten, Ö. (1999). **İlköğretim Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim**. Konya: Mikro Yayınları, No: 9
2. Buca Eğitim Fakültesi Kataloğu 2002-2003
3. Binbaşıoğlu, C. (1995). **Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi**. İstanbul: MEB Yayınları
4. **Cumhuriyetin 50. Yılında Rakam ve Grafiklerle Milli Eğitimimiz** (1973). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
5. İstatistiklerle Türkiye 2002. (2003) **Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası**
6. Güngördü, E. (2001). **Türkiye’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası**. Ankara: Nobel yayın dağıtım
7. İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı(2005). (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
8. Köklü, M. (2000). **Birleştirilmiş Sınıfların Yönetimi ve Öğretim**. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, No: 1013, Temmuz
9. Türkoğlu, P. (?). **Tonguç ve Enstitüleri**, İstanbul: Türkiye İş Bankası kültür yayınları genel Yayın No: 450 Ünlü kişiler dizisi 20
10. **Milli Eğitim Şurası**, (1991). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
11. **Hayat Bilgisi Dersi (1,2,3 sınıflar) Öğretim Programı**. (2004). MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
12. **Fen ve Teknoloji Dersi Programı. (4.-5. Sınıflar)**. (2004). MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
13. Wofford, K. V. (1952). **Türkiye Köy İlkokulları Hakkında Rapor**. Çeviren: Fatma Varış. Ankara: Milli Eğitim Basımevi .
14. **İnternet Kaynakçası:**
15. <http://www.meb.gov.tr/stats/apk2003/sayisaveriler2003/htm>
16. <http://www.meb.gov.tr/stats/apk2005/sayisaveriler2005/htm>
17. (<http://iogm.meb.gov.tr/>)